

Ηγεμονική μιλιταριστική αρρενωπότητα, οπλοκατοχή και έμφυλη βία

Κύπρου Σάββα

Από το 2001 έως και τον Αύγουστο του 2014, τα καταγεγραμμένα περιστατικά γυναικοκτονιών στο πλαίσιο ενδοοικιακής βίας έφτασαν τα 18. Στις περιπτώσεις που ο δράστης ήταν από την Κύπρο, οι δολοφονίες έγιναν με τη χρήση κυνηγετικού όπλου ή στρατιωτικού τυφεκίου. Ως απάντηση σε αυτό το «πρόβλημα» προτείνεται από το υπουργείο άμυνας και άλλους φορείς η κατάσχεση, φύλαξη ή ασφάλιση των όπλων σε περίπτωση ενδοοικιακής βίας ή σοβαρής απειλής για τέτοια βία, και την επιστροφή των όπλων μόνο μετά από εμπεριστατωμένη μελέτη της κάθε περίπτωσης, και χωρίς να χάνεται η επιχειρησιακή ικανότητα της εθνικής φρουράς. Σε κάθε περίπτωση, η οπλοκατοχή γίνεται αποδεκτή χωρίς αμφισβήτηση ενώ η έμφυλη διάσταση της βίας παραμένει αόρατη.

Αυτό το άρθρο δημοσιεύτηκε τον Φεβράρη του 2015, στο [πέμπτο τεύχος](#) του περιοδικού [Εντροπία](#).

Ωστόσο, είναι σημαντικό να εξερευνηθούν οι θεωρητικές και εμπειρικές διασυνδέσεις μεταξύ οπλοκατοχής και έμφυλης βίας, κάτι που θα επιχειρήσω συνοπτικά εδώ. Το βασικό μου επιχείρημα είναι ότι το όπλο, είτε κυνηγετικό είτε στρατιωτικό, είναι το τοτέμ ενός ολόκληρου πλέγματος σχέσεων εξουσίας, που σε χώρα με συνεχή και βαθιά σύγκρουση όπως είναι η Κύπρος, εκφράζονται ως μιλιταριστικός εθνικισμός. Σε μια τέτοια περίπτωση, το σύστημα των επιβεβλημένων δεισμών των φύλων που βασίζεται σε συστήματα σχέσεων εξουσίας που στοχεύουν στην κατηγοριοποίηση και διαφοροποίηση, αποχτούν ένα πολύ συγκεκριμένο ύφος και υφή, και ιδιαίτερα η ηγεμονική αρρενωπότητα (ο πιο τιμημένος τρόπος να είναι κάποιος 'άνδρας' σε μια κοινωνία) και το κυρίαρχο μοντέλο εμφατικής θηλυκότητας (η υπερβολή της θηλυκότητας ώστε να συμμορφώνεται με τις ανάγκες και επιθυμίες των ηγεμονικών ανδρών). Όπως εξήγησαν οι Cockburn και Zarkon, στο πλαίσιο του μιλιταριστικού εθνικιστικού λόγου ανυψώνει τους άνδρες στον κόσμο των όπλων και της δόξας και υποβιβάζει τις γυναίκες στον κόσμο της γέννας και του πένθους.

Αυτό το έμφυλο σύστημα διαχωρισμών και ταυτοποιήσεων έχει κάποια βασικά χαρακτηριστικά. Πρώτα απ' όλα εκφράζεται, υποστηρίζει και υποστηρίζεται από την πατριαρχία, που γίνεται κατανοητή ως κοινωνικό κατασκεύασμα και ως ιεραρχικές οργανωτικές δομές στην κοινωνία, πολιτική, οικονομία, οικία κ.ο.κ. Ακολουθώντας το επιχείρημα του Jeff Hearn, μπορούμε να διακρίνουμε δύο επίπεδα: (α) την ιδιωτική πατριαρχία – αρχή και εξουσία των κυρίων, των ανδρών, των πατεράδων στον χώρο της οικίας και (β) την δημόσια πατριαρχία – που αποτελείται από στοιχεία της ιδιωτικής πατριαρχίας (ιεραρχική κυριαρχία ανδρών) και στοιχεία φρατριαρχίας (εξουσίας των brotherhoods/ αδελφοτήτων που αποτελούν συλλογική κυριαρχία ανδρών). Συγκεκριμένα αυτές οι αδελφότητες έχουν κάποιες συγκεκριμένες οργανωτικές μορφές: είναι ανδρικές λέσχες, με ιεραρχικές εσωτερικές δομές, εξωτερική ομοιογένεια, με όρκους πίστης και τιμής, με κανονισμούς, ενδυμασία, και στις οποίες η τυχαία παρουσία γυναικών γίνεται αντιληπτή ως κάτι εξωτικό, εξωπραγματικό, κάτι που πρέπει να προστατευτεί ή να κοροϊδευτεί και να ελεγχθεί. Τέτοιες αδελφότητες είναι και οι σύνδεσμοι κυνηγών και ο στρατός, με κύριο σύμβολό τους την

οπλοκατοχή.

Η διάκριση σε αυτές τις δύο σφαίρες πατριαρχίας κάνει αφενώς ξεκάθαρο πως οι έμφυλες ανισότητες σε μια κοινωνία είναι πολυδιάστατες, δομικές και διαδικαστικές, και αφετέρου πως δεν αφορούν μόνο την εξουσία των ανδρών επί των γυναικών, αλλά την εξουσία δημόσιων ανδρών επί ιδιωτικών, στρέιτ ανδρών επί γκέι, σις επί τρανς, 'ικανών' επί 'ανίκανων', δημόσιων γυναικών επί ιδιωτικών, ημεδαπών επί μεταναστών κ.λπ. Επιπλέον, η διάκριση αυτή δεν πρέπει να θεωρείται απόλυτη: οι δύο σφαίρες αλληλοκαλύπτονται και αλληλοεξαρτούνται. Το σημαντικότερο είναι ότι αυτές οι πατριαρχικές δομές βασίζονται σε συγκεκριμένα σύνολα ιδεών, και συγκεκριμένα στην ετεροκανονικότητα και τον милитарιστικό εθνικισμό, που έχουν έκφραση σε όλες τις εκφάνσεις της πατριαρχίας.

Η ετεροκανονικότητα γίνεται κατανοητή ως ένα εκτεταμένο και μεγαλεπήβολο ιδεολογικό σύστημα που κανονικοποιεί την ετεροφυλόφιλη σεξουαλικότητα και ένα δημόσιο συμβόλαιο υποταγής στο ετεροφυλοφιλικό πρότυπο ως μόνο τρόπο ζωής και ύπαρξης. Στο πλαίσιο της (ιδιωτικής) πατριαρχίας, η ετεροκανονιστική κουλτούρα έχει δύο όψεις: η καθημερινή στρέιτ κουλτούρα – βίωμα όσων αυτοπροσδιορίζονται ως στρέιτ και ένας απερίφραστος πόλεμος προπαγάνδας που προωθεί τον στρέιτ μύθο ότι όλ@ γεννιόμαστε «νορμάλ» στο πλαίσιο του ετεροκανονισμού, χωρίς καμιά αμφιβολία ή παρέκκλιση, σε μια απόλυτη και ισόβια κατάσταση, που κάνει οποιαδήποτε έκφραση σεξουαλικότητας, κοινωνικού ή βιολογικού φύλου που διαφέρει από αυτή τη νόρμα ως κοινωνικά, πολιτικά ή οικονομικά κατακριτέα και τιμωρούμενη.

Στο πλαίσιο της δημόσιας πατριαρχίας, η ετεροκανονικότητα συνδέεται με την προώθηση ενός επιθετικού, милитарιστικού, αρρενωπού εθνικισμού με επίκεντρο τη φυλή και την τάξη. Σαν σύστημα σκέψης, ο милитарισμός και ο εθνικισμός έχουν τους δικούς τους μύθους για έθνη που υπερβαίνουν σε αξία όλα τα υπόλοιπα, τα οποία υπήρχαν προαιώνια, είναι φορείς φωτός και προόδου, έχουν χιλιάδες θετικά και την κυριαρχία των οποίων τα υπόλοιπα έθνη πρέπει να αποδέχονται άνευ όρων. Αυτές οι μυθολογίες κάνουν αποδεκτή την έκφραση βίας και σύγκρουσης ως την πιο αποτελεσματική επίλυση διαφορών και ως φυσική κατάσταση, ενδυναμώνουν τις ιεραρχικές δομές ως την πιο αποτελεσματική μορφή οργάνωσης και δίνουν κραταιά θέση στον κρατικό στρατό και στην βίαιη, милитарιστική και εθνικιστική αρρενωπότητα ως ηγεμονικό μοντέλο.

Η εξουσία και η κυριαρχία των δημοσίων ανδρών συνδέεται με την επικράτηση και κυριαρχία των ιδιωτικών ανδρών στο πλαίσιο της οικίας, ειδικά σε περιστάσεις βαθείας σύγκρουσης: οι δημόσιοι άνδρες διεξάγουν πόλεμο και οι ιδιωτικοί άνδρες καλούνται να προστατεύσουν τα «γυναικόπαιδα» τα οποία πρέπει να παραμένουν υποτακτικά. Σημαντικό στοιχείο σε αυτά τα συστήματα πατριαρχίας είναι η οπλοκατοχή και η έκφραση βίας (αστυνομικής, στρατιωτικής, πολιτικής, ενδοοικογενειακής, διαπροσωπικής κ.ο.κ) η οποία αποτελεί επακόλουθο της κρίσης στα μοντέλα πατριαρχίας. Στον δημόσιο χώρο, η επιβολή της εθνικιστικής και милитарιστικής μυθολογίας οδηγεί σε τεταμένες διεθνείς σχέσεις μεταξύ κρατών/δημόσιων ηγεμονικών αρρενωποτήτων. Η ανάληψη στρατιωτικής βίας είναι διαρκώς η (επιβεβλημένη) λύση, πράγμα που στηρίζει και δικαιώνει τον εθνικισμό, ο οποίος συναρθρώνεται με τις συμβάσεις του ανδρικού φύλου, την «αρρενοποιημένη» μνήμη, τον «αρρενοποιημένο» εξευτελισμό και την «αρρενοποιημένη» ελπίδα, ένα παιχνίδι θρόνων μεταξύ δημόσιων στρατευμένων και εθνικιστών ανδρών.

Στον οικιακό/ιδιωτικό χώρο, η παρουσία της στρέιτ προπαγάνδας με τα ιδεατά μοντέλα ηγεμονικής αρρενωπότητας και εμφατικής θηλυκότητας, και οι κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές προσδοκίες που αυτό επιβάλλει (η αγία ετεροφυλόφιλη οικογένεια με ένα πατέρα επιτυχημένο βιοπαλαιστή που κερδίζει το ψωμί για την οικογένειά του, με μια υποτακτική μητέρα οικοκυρά και πετυχημένα παιδιά), κάνουν την βιωμένη ετεροφυλοφιλία να φαίνεται απογοητευτική. Για παράδειγμα, στις πλείστες των περιστατικών γυναικοκτονίας στην Κύπρο, το ζευγάρι βρισκόταν σε

διάσταση, και ο σύζυγος κατέληγε να σκοτώνει την πρώην σύζυγό του ή/ και τα παιδιά του και στο τέλος να αυτοκτονεί. Ειδικά στην Κύπρο που λόγω της στρατιωτικοποίησης της κυπριακής πατριαρχίας ιστορικά ως αποτέλεσμα της εθνικιστικής σύγκρουσης, που οδήγησε σε υψηλές κρατικές δαπάνες για αμυντικούς σκοπούς και στα υψηλά ποσοστά οπλοκατοχής με κάθε ενεργό και ικανό έφεδρο στρατιώτη να πρέπει να διατηρεί στρατιωτικό τυφέκιο και 200 σφαίρες στο σπίτι του για υπεράσπιση των βωμών και εστιών (η Κύπρος είναι 6^η παγκόσμια σε οπλοκατοχή - και σε αυτή την περίπτωση δεν λαμβάνω υπόψη τα κυνηγετικά τυφέκια!)

Φυσικά, αυτή η διασύνδεση εθνικισμού, милитарισμού, οπλοκατοχής με τη βία δεν πρέπει να ουσιοκρατοποιεί τα υποκείμενα. Για παράδειγμα είναι δυνατόν милитарιστικές εθνικιστικές απόψεις να εκφράζονται από εναλλακτικές αρρενωπότητες (όπως για παράδειγμα ανάμεσα στους γκέι ή τρανς* άνδρες) ή και από γυναίκες σε κάθε περίπτωση, ειδικά αφού η μυθολογία του εθνικισμού προσδίδει μια συγκεκριμένη αίσθηση του ανήκειν σε μεγάλα σύνολα (βλέπε για παράδειγμα τη συζήτηση της Ruar για τον ομοεθνικισμό). Εξάλλου η έκφραση βίας δεν είναι προνόμιο 'ανδρών': αρκετές γυναίκες επιλέγουν να συμμετέχουν στο στρατό ή σε εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα έστω κι αν η παρουσία τους είναι περισσότερο δειγματική παρά ουσιαστική, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις θύτες ενδοοικιακής ή διαπροσωπικής βίας είναι γυναίκες και όχι άνδρες. Επιπλέον, δεν είναι όλοι οι άνδρες ίδιοι, δηλαδή δεν έχουν όλοι οι άνδρες πρόσβαση στις ίδιες πηγές εξουσίας και πατριαρχικού μερίσματος, είτε επειδή δεν μπορούν (λόγω σωματικής ή διανοητικής ικανότητας, οικονομικής και κοινωνικής τάξης, εθνότητας, ηλικίας, εμφάνισης), είτε επειδή δεν επιδιώκουν πρόσβαση σε αυτές τις πηγές εξουσίας και δεν ταυτοποιούνται με τις πατριαρχικές δομές. Γι' αυτό το λόγο απαιτείται η ανάπτυξη εναλλακτικών οργανώσεων και συσχετισμοί διαφορετικών φύλων, σεξουαλικοτήτων, εκφράσεων κ.ο.κ. ως αντίστιξη στις κυρίαρχες μορφές οργάνωσης και βίας. Επιπλέον, είναι επιβεβλημένη η περαιτέρω συζήτηση έμφυλης βίας, σε οποιαδήποτε έκφρασή της.

Ελληνικά, Εντροπία (Περιοδικό), Εντροπία Τεύχος 5, Δεκαετία 2010-2019, Φεμινισμός, Μιλιταρισμός, Αρρενωπότητα, Οπλοκατοχή, meidei

From:

<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο

Cyprus Movements Archive

Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:

https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:entropia:no_5:kiprossavva:igemonikiarrenopotitaoplokatoxi

Last update: 2025/07/15 13:46

